

Tomasz Domański: Pacyfikacja Michniowa w świetle nieznanych dokumentów sądowych. Analiza historyczna

W okresie II wojny światowej niemieckie siły policyjne w Generalnym Gubernatorstwie dokonały niezliczonych zbrodni na żydowskiej i polskiej ludności cywilnej. We wsiach regionu kieleckiego ich szczególne nasilenie miało miejsce wiosną i latem 1943 r.

[Okupacja niemiecka](#)

12.07

Niemcy pozujący do zdjęcia przy zatrzymaniu Polaków (leżący w rowie) w trakcie pacyfikacji Michniowa (fot. z zasobu AIPN)

Za szczególną zbrodnię – symbol niemieckich represji na obszarach wiejskich – uznaje się pacyfikację wsi Michniów, położonej wówczas w gminie Suchedniów w *Kreis* Kielce (obecnie powiat Skarżysko-Kamienna), gdzie w czasie dwóch dni 12-13 lipca 1943 r. funkcjonariusze niemieckiej policji porządkowej (*Ordnungspolizei* – *Orpo*) przy udziale Gestapo zamordowali co najmniej 204 osoby.

Poszukiwanie sprawców

Dzięki pracy i zaangażowaniu polskich śledczych z b. Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Kielcach, na czele z sędzią Andrzejem Jankowskim, oraz polskich historyków, w tym także z IPN, udało się odtworzyć przebieg pacyfikacji, której dni bardzo różniły się od siebie. Większość ofiar zamordowanych pierwszego dnia stanowili mężczyźni, planowo

wyselekcjonowani przez Niemców na podstawie list imiennych, a następnie spaleni żywcem w kilku budynkach gospodarskich, natomiast drugiego dnia policjanci po przybyciu do wsi w sposób chaotyczny mordowali każdą napotkaną osobę – w tym głównie kobiety i dzieci.

Jednak wiedza na temat sprawców i wykonawców zbrodni nadal pozostała niekompletna. Dotychczas twierdzono, że zbrodnię tę wykonali pododdziały III batalionu 17. pułku policji SS, I i II batalionu 22. pułku policji SS, żandarmi z Częstochowy i posterunków w Skarżysku-Kamiennej, Ostrowcu i Starachowicach oraz nieznani z nazwiska gestapowcy. Spośród kilkuset policjantów, według śledztwa b. OKBZH w Kielcach z 1968 r., imiennie wskazano jako obecnych w Michniowie jedynie kilku oficerów i podoficerów: Leutnanta Adalberta Mayera, Leutnanta Gustawa Biela, Hauptmanna Gerulfa Mayera, SS-Hauptsturmführera Karla Essiga, Otto Büssinga, Wolfganga Rehna, Franza Kautzky oraz żandarma Juliusa Heina.

Tymczasem przeprowadzona przeze mnie kwerenda archiwalna w dokumentacji śledztw podjętych w sprawie pacyfikacji Michniowa w RFN i Austrii wnosi nową wiedzę w zakresie odpowiedzialności strukturalnej (identyfikacja formacji niemieckiej), jak też indywidualnej (wykonawcy zbrodni). Wynika z niej, że (inaczej niż dotychczas podawano) jednostką, która odegrała pierwszoplanową rolę w pacyfikacji, była 3. kompania I Zmotoryzowanego Batalionu Żandarmerii – 1. *Gendarmerie-Bataillon (motorisiert)*, jedna z najbardziej zbrodniczych jednostek policji porządkowej w GG.

Pozostałe, wymienione wyżej, miały zadania pomocnicze.

Zeznania Heinza Fritza

Dwukrotne (1967 r.; 1979 r.) zeznania wskazujące na dowódców i przebieg pacyfikacji Michniowa złożył funkcjonariusz 3. kompanii I batalionu Heinz Fritz, którego wiarygodność nie powinna budzić wątpliwości. Nie ma w materiałach śledztwa jakiegokolwiek wzmianki o tym, aby Fritz, poza własnymi przeżyciami, czerpał wiedzę o pacyfikacji Michniowa z jakichkolwiek innych źródeł. Wyraźnie koncentrował się na wydarzeniach, w których uczestniczył lub które widział. Warto podkreślić, że pierwsze jego zeznanie pochodzi z 1967 r., a więc zostało złożone na rok przed wszczęciem śledztwa w Polsce przez sędziego Andrzeja Jankowskiego. Szczegóły, podane przez tego żandarma, mogła znać tylko osoba będąca tego dnia w Michniowie i uczestnicząca w tych wydarzeniach.

Według zeznań Fritza, pacyfikację Michniowa poprzedziła odprawa „motywacyjna” dla szeregowych policjantów, zorganizowana 11 lipca 1943 r. w Kielcach w miejscu kwaterowania 3. Kompanii. Mowę wygłosił jej dowódca Hauptmann Wolfgang O., który odpowiedzialnością za działania antyniemieckie obarczył wszystkich mężczyzn z Michniowa. W trakcie wystąpienia, jak relacjonował Fritz, O. mówił:

„Michniów uznawany jest za centralę partyzantów przeprowadzających zamachy na główną linię kolejową Kraków-Radom-Warszawa, i że napotkani we wsi mężczyźni winni być »zakatrupieni«. Powiedział, że będziemy mieli honor przeprowadzenia ataków na »bunkry«, inne jednostki tworzyć będą natomiast kordon. Chodzi o całkiem dużą akcję”.

Można więc przypuszczać, że już wówczas zaplanowano działania ze szczególnym okrucieństwem, a wystąpienie dowódcy miało „pokrzepić serca” i rozwiać wszelkie ewentualne wątpliwości.

Zgodnie z planem inne jednostki miały tworzyć kordon dla 3. Kompanii operującej wewnątrz wsi. W dalszej kolejności zeznania Fritza potwierdzają ogólny, znany nam przebieg „masakry w Michniowie” 12 lipca 1943 r.: otoczenie wsi przez siły policyjne, zatrzymywanie i segregowanie mężczyzn oraz ich egzekucję, grabież majątku ofiar oraz uprowadzenie ze wsi 10 osób podejrzanych o działalność antyniemiecką.

Fritz, zgodnie z prawdą, nie wspomina o jakimkolwiek oporze we wsi, ani o likwidowaniu rzekomych bunkrów, o czym kłamliwie pisali funkcjonariusze kieleckiego Gestapo w sprawozdaniu do komendy policji bezpieczeństwa w Radomiu. Twierdził, że na takowe w ogóle nie natrafiono, a cała akcja była skierowana przeciwko bezbronnej ludności cywilnej. Poza tym w obydwu protokołach wspominał o bestialskim postępowaniu niektórych żandarmów, wskazanych z imienia i nazwiska, takich B., M., S. Ważne znaczenie miało tutaj również precyzyjne wskazanie daty i miejsca akcji (12 i 13 lipca).

Z innych ważnych szczegółów podanych przez Fritza wynika, że 12 lipca po zamknięciu pierścienia wokół Michniowa do wsi przybyły jeszcze kolejne plutony z 3. kompanii oraz to, że ta sama jednostka dokonała masakry w Michniowie 13 lipca 1943 r. Można mieć natomiast wątpliwości, biorąc pod uwagę skalę zniszczenia wsi drugiego dnia pacyfikacji, czy taką akcję zdolny był wykonać tylko jeden pluton (około 30 ludzi), jak to z całą mocą podkreśla Fritz.

[Czytaj artykuł Tomasza Domańskiego *Pacyfikacja Michniowa w świetle nieznanych dokumentów sądowych. Analiza historyczna portalu przystanekhistoria.pl*](#)

Polecamy:

- [Tomasz Domański: Sprawa niemieckiej pacyfikacji Michniowa przed wymiarem sprawiedliwości](#)
- [Andrzej Jankowski: Prowadziłem śledztwo w sprawie pacyfikacji Michniowa...](#)
- [Tomasz Domański: Niemieckie zbrodnie na kieleckiej wsi](#)
- [„Kulisy historii”, odcinek 22: „Wieś polska podczas okupacji” - 10 lipca 2021](#)
- [Publikacja: „I nie widziałem ich więcej wśród żywych...”. Pacyfikacja Michniowa 12 i 13 lipca 1943 r. w dokumentach i relacjach](#)
- [Publikacja: Represje niemieckie na wsi kieleckiej 1939–1945](#)
- [Do pobrania: „Kurier Kielecki” – dodatek do dziennika „Echo Dnia” poświęcony wsi podczas II wojny światowej](#)
- [Do pobrania: Mord na Michniowie. W 70. rocznicę pacyfikacji wsi przez Niemców](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Okupacja niemiecka

Artykuł